

มาตรฐานสินค้าเกษตร

มกษ. 7434-2562

THAI AGRICULTURAL STANDARD

TAS 7434-2019

**การปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยงที่ดีสำหรับ
ฟาร์มสาหร่ายทะเล**

**GOOD AQUACULTURE PRACTICES
FOR SEAWEED FARM**

**สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์**

ICS 65.020.30

ISBN

มาตรฐานสินค้าเกษตร

มกษ. 7434-2562

THAI AGRICULTURAL STANDARD

TAS 7434-2019

**การปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยงที่ดีสำหรับ
ฟาร์มสาหร่ายทะเล**

**GOOD AQUACULTURE PRACTICES
FOR SEAWEED FARM**

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

50 ถนนพหลโยธิน เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

โทรศัพท์ 0 2561 2277 โทรสาร 0 2561 3357

www.acfs.go.th

**ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศและงานทั่วไป เล่ม 136 ตอนพิเศษ 298 ง
วันที่ 4 ธันวาคม พุทธศักราช 2562**

คณะกรรมการวิชาการพิจารณามาตรฐานสินค้าเกษตร
เรื่อง การปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยงที่ดีสำหรับฟาร์มสาหร่ายทะเล

1. อธิบดีกรมประมง หรือผู้ที่อธิบดีมอบหมาย
นายชำนาญ พงษ์ศรี รองอธิบดีกรมประมง
นางสาวมนทกานติ ท้ำมตัน
ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งเพชรบุรี	ประธานกรรมการ
2. ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา
นายวันชัย ศรีทองคำ	กรรมการ
3. ผู้แทนสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ
เรือโทมนัส ลาภผล	กรรมการ
4. ผู้แทนกองพัฒนาระบบการรับรองมาตรฐานสินค้าประมงและหลักฐานเพื่อการสืบค้น
กรมประมง
นางสาวมณฑิรา ถาวรยุติการต์
นางบุญทริกา ศิริ	กรรมการ
5. ผู้แทนกองวิจัยและพัฒนาการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง กรมประมง
นางสาวมนทกานติ ท้ำมตัน
นางสาวชุติมา ขมิวลัย	กรรมการ
6. ผู้แทนคณะประมง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
นายสรณัฐ ศิริสวຍ	กรรมการ
7. ผู้แทนคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ระพีพร เรืองช่วย	กรรมการ
8. ผู้แทนกลุ่มอุตสาหกรรมอาหาร สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
นายธรรศ ทังสมบัติ	กรรมการ
9. ศาสตราจารย์เกียรติคุณกาญจนาภรณ์ ลีวโนมนต์
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสาหร่ายทะเล	กรรมการ
10. รองศาสตราจารย์มณฑนา นวลเจริญ
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านเทคโนโลยีการผลิต	กรรมการ
11. นายลือชัย ดรุษชู
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	กรรมการ
12. นายรุจน์ พวงวงศ์
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการผลิต	กรรมการ

13. นางคมคาย มานิช

กรรมการ

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการผลิต

14. ผู้แทนสำนักกำหนดมาตรฐาน

กรรมการและเลขานุการ

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ

นางสาวรุ่งระวีศรี มหัทธพงศ์

สาหร่ายทะเลจัดเป็นอาหารสุขภาพ อยู่ในความสนใจของผู้รักสุขภาพ ที่อุดมไปด้วยวิตามิน เกลือแร่ หลายชนิด และมีใยอาหารสูง อีกทั้งสารหลายชนิดที่สกัดได้จากสาหร่ายทะเลยังใช้เป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมอาหารและอื่นๆ เช่น เครื่องสำอาง ประเทศไทยมีศักยภาพและความชำนาญในการเพาะเลี้ยงสาหร่ายทะเลเชิงพาณิชย์หลายชนิด ทั้งเพื่อการบริโภคสดและแปรรูป ดังนั้น เพื่อให้สาหร่ายทะเลจากการเพาะเลี้ยงมีคุณภาพและความปลอดภัยเหมาะสำหรับการนำไปบริโภคและนำไปใช้เป็นวัตถุดิบ คณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตรจึงเห็นสมควรกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง การปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยงที่ดีสำหรับฟาร์มสาหร่ายทะเล

มาตรฐานสินค้าเกษตรนี้ กำหนดขึ้นโดยใช้เอกสารต่อไปนี้เป็นแนวทาง

ระพีพร เรื่องช่วย. 2560. การเพาะเลี้ยงสาหร่ายทะเลและการใช้ประโยชน์. คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. 200 หน้า.

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ. 2561. รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการศึกษาข้อมูลเพื่อจัดทำมาตรฐานการปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยงที่ดีสำหรับฟาร์มเลี้ยงสาหร่ายทะเล. 173 หน้า.

ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
เรื่อง กำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร :
การปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยงที่ดีสำหรับฟาร์มสาหร่ายทะเล
ตามพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. ๒๕๕๑

ด้วยคณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตร เห็นสมควรกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง การปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยงที่ดีสำหรับฟาร์มสาหร่ายทะเล เป็นมาตรฐานทั่วไป ตามพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. ๒๕๕๑ เพื่อส่งเสริมสินค้าเกษตรให้ได้คุณภาพ มาตรฐาน และปลอดภัย

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ มาตรา ๑๕ และมาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. ๒๕๕๑ ประกอบมติคณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตร ในการประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๖๒ เมื่อวันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๖๒ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงออกประกาศกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร : การปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยงที่ดีสำหรับฟาร์มสาหร่ายทะเล มาตรฐานเลขที่ มกษ. 7434-2562 ไว้เป็นมาตรฐานทั่วไป ดังมีรายละเอียดแนบท้ายประกาศนี้

ทั้งนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๑๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๒

(นายประภัตร โพธสุธน)

รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
ปฏิบัติราชการแทนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

มาตรฐานสินค้าเกษตร

การปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยงที่ดีสำหรับ

ฟาร์มสาหร่ายทะเล

1. ขอบข่าย

มาตรฐานสินค้าเกษตรนี้ครอบคลุมข้อกำหนดการปฏิบัติที่ดีในทุกขั้นตอนของการเพาะเลี้ยงสาหร่ายทะเลชนิดที่สามารถมองเห็นด้วยตาเปล่า (macroalgae) ตั้งแต่การเตรียมพื้นที่เพาะเลี้ยง การเพาะเลี้ยง การเก็บเกี่ยว และการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวก่อนการขนส่งออกจากฟาร์ม เพื่อให้ได้สาหร่ายทะเลที่มีคุณภาพดี ปลอดภัยต่อการบริโภค โดยคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

2. นิยาม

ความหมายของคำที่ใช้ในมาตรฐานสินค้าเกษตร มีดังต่อไปนี้

- 2.1 สาหร่ายทะเล (seaweed or macroalgae) หมายถึง สิ่งมีชีวิตที่มีลักษณะคล้ายพืช ประกอบด้วยเซลล์จำนวนมาก ไม่มีลำต้น ใบ และรากที่แท้จริง แต่มีคลอโรพิลล์ เจริญเติบโตอยู่ในทะเลหรือน้ำกร่อย อาทิ สาหร่ายในสกุล *Caulerpa* เช่น สาหร่ายพวงองุ่น (sea grape) สกุล *Ulva* เช่น สาหร่ายผักกาดทะเล (sea lettuce) สกุล *Gracilaria* เช่น สาหร่ายผมนาง (agar seaweed)
- 2.2 ฟาร์มสาหร่ายทะเล (seaweed farm) หมายถึง สถานที่ประกอบการเพาะเลี้ยงสาหร่ายทะเล ครอบคลุมบ่อเลี้ยง (ข้อ 2.3) และ/หรือพื้นที่เพาะเลี้ยงในแหล่งน้ำสาธารณะ (ข้อ 2.4) รวมถึงสถานที่และบริเวณที่จำเป็นสำหรับการเพาะเลี้ยงสาหร่ายทะเล เช่น บริเวณสำหรับจัดเก็บปัจจัยการผลิต บริเวณสำหรับคัดแยกและทำความสะอาดสาหร่ายทะเล
- 2.3 บ่อเลี้ยงสาหร่ายทะเล (seaweed rearing pond) หมายถึง สถานที่บนบกที่เก็บกักน้ำทะเลไว้สำหรับเพาะเลี้ยงสาหร่ายทะเล มีหลายลักษณะ เช่น บ่อดิน บ่อคอนกรีต บ่อผ้าใบ บ่อพลาสติก ถึงพลาสติก ซึ่งอาจอยู่กลางแจ้งหรือในโรงเรือน
- 2.4 การเพาะเลี้ยงสาหร่ายทะเลในแหล่งน้ำสาธารณะ (seaweed culture in public water bodies) หมายถึง การเพาะเลี้ยงสาหร่ายทะเลในแหล่งน้ำซึ่งเป็นพื้นที่สาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ได้รับอนุญาตจากหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ ซึ่งการเพาะเลี้ยงดังกล่าวมีได้หลายรูปแบบ เช่น การผูกหรือยึดสาหร่ายไว้กับอุปกรณ์ที่แขวนหรือลอยในแหล่งน้ำ หรือเลี้ยงสาหร่ายในกระชังที่มีหลายลักษณะ เช่น รูปเหลี่ยมหรือกลม แบบมีโครงหรือไม่มีโครง ผูกติดกับเสาหรือทุ่นลอยน้ำ

3. ข้อกำหนด

รายละเอียดข้อกำหนดให้เป็นไปตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 รายการและข้อกำหนด

รายการ	ข้อกำหนด
1. การขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	ต้องขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำกับหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่
2. สถานที่ตั้งฟาร์ม	2.1 ต้องอยู่ในบริเวณที่ไม่เสี่ยงต่อการปนเปื้อนจากแหล่งกำเนิดมลพิษ ในกรณีที่มีความเสี่ยงต้องมีมาตรการป้องกัน หรือลดความเสี่ยง 2.2 กรณีเพาะเลี้ยงในบ่อเลี้ยง สถานที่ตั้งฟาร์มควรอยู่ใกล้แหล่งน้ำที่มีคุณภาพเหมาะสม มีปริมาณเพียงพอ และถ่ายเทน้ำได้ดี สำหรับการเพาะเลี้ยงสาหร่ายทะเลได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2.3 กรณีเพาะเลี้ยงในแหล่งน้ำสาธารณะ 2.3.1 ต้องอยู่ในบริเวณที่ได้รับอนุญาตให้ใช้พื้นที่อย่างถูกต้องตามกฎหมาย 2.3.2 ควรอยู่ในแหล่งที่มีคุณภาพน้ำเหมาะสม 2.4 ควรมีการคมนาคมสะดวกเพื่อความสะดวกในการขนส่งสาหร่ายทะเลและการปฏิบัติงาน 2.5 ควรมีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่จำเป็น
3. การจัดการทั่วไป	3.1 มีคู่มือการจัดการฟาร์มที่สอดคล้องกับมาตรฐาน และดำเนินการตามที่ระบุไว้ในคู่มือ หรือปฏิบัติตามคำแนะนำทางวิชาการด้านการจัดการฟาร์มเลี้ยงสาหร่ายทะเลที่สอดคล้องกับมาตรฐาน 3.2 ควรจัดทำแผนที่แสดงที่ตั้งและแผนผังของฟาร์มเพาะเลี้ยงสาหร่ายทะเล 3.3 ควรเตรียมบ่อเลี้ยงหรือพื้นที่เพาะเลี้ยงสาหร่ายทะเลอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ

รายการ	ข้อกำหนด
	3.4 กรณีเพาะเลี้ยงในแหล่งน้ำสาธารณะต้องติดตั้งคอมไฟหรือเครื่องหมายเพื่อแสดงอาณาเขตพื้นที่เพาะเลี้ยงสาหร่ายทะเลให้ผู้สัญจรทางน้ำเห็นได้ชัดเจน 3.5 ควรมีการจัดการเพื่อรักษาสภาพแวดล้อมในการเพาะเลี้ยงและคุณภาพของสาหร่ายทะเลอย่างเหมาะสมตลอดระยะเวลาการเพาะเลี้ยง 3.6 เมื่อสาหร่ายทะเลมีความผิดปกติ ควรตรวจหาสาเหตุเบื้องต้นและพิจารณาจัดการสภาพแวดล้อมในการเพาะเลี้ยงให้เหมาะสม พร้อมทั้งบันทึกข้อมูลความผิดปกติและวิธีการจัดการ 3.7 ผู้ปฏิบัติงานควรมีความรู้ หรือได้รับการอบรม หรือเข้าร่วมการประชุมเกี่ยวกับการเพาะเลี้ยงสาหร่ายทะเลและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง
4. ปัจจัยการผลิต	4.1 ใช้ต้นพันธุ์สาหร่ายทะเลที่มีคุณภาพดี และสามารถตรวจสอบแหล่งที่มาได้ 4.2 ห้ามใช้วัตถุและสารเคมีอันตรายทุกชนิดในการเพาะเลี้ยงสาหร่ายทะเล ยกเว้น การใช้สารประกอบไฮโปคลอไรท์ (คลอรีน) และจุลินทรีย์เพื่อปรับปรุงคุณภาพน้ำในบ่อเลี้ยง 4.3 ปัจจัยการผลิตที่ใช้ต้องปราศจากยาและสารต้องห้ามตามประกาศของทางราชการ 4.4 กรณีเพาะเลี้ยงในบ่อเลี้ยง การใช้สารอาหาร^{1/} ควรใช้เท่าที่จำเป็น และใช้อย่างมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม 4.5 ห้ามใช้มูลสัตว์สดในการเพาะเลี้ยงสาหร่ายทะเลโดยตรง 4.6 กรณีเพาะเลี้ยงในแหล่งน้ำสาธารณะ ห้ามใช้สารอาหารทุกชนิดเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม 4.7 กรณีที่มีการใช้ผลิตภัณฑ์จุลินทรีย์ ต้องเลือกใช้ผลิตภัณฑ์จุลินทรีย์ที่มีการขึ้นทะเบียนกับหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ และปฏิบัติตามคำแนะนำการใช้บนฉลาก

^{1/} สารอาหารสำหรับสาหร่ายทะเล (nutrients for seaweed) หมายถึง สารอินทรีย์ อินทรีย์สังเคราะห์ หรืออนินทรีย์ไม่ว่าจะเกิดขึ้นโดยธรรมชาติหรือทำขึ้นก็ตาม สำหรับใช้เพื่อการเจริญเติบโตของสาหร่ายทะเล

รายการ	ข้อกำหนด
	4.8 การผลิตน้ำหมักชีวภาพใช้เองในฟาร์มควรดำเนินการอย่างถูกสุขลักษณะ 4.9 ควรจัดเก็บปัจจัยการผลิตอย่างถูกสุขลักษณะ รวมทั้งเก็บรักษาอย่างปลอดภัยและเหมาะสม ไม่ให้เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์อื่น
5. สุขอนามัยภายในฟาร์ม	5.1 ระบบน้ำทิ้งจากที่พักอาศัยภายในฟาร์ม ต้องแยกจากระบบน้ำใช้ในการเพาะเลี้ยงสาหร่ายทะเลในบ่อเลี้ยง 5.2 ห้องสุขาต้องแยกเป็นสัดส่วน ถูกสุขลักษณะ และสามารถป้องกันสิ่งปฏิกูลไม่ให้ปนเปื้อนเข้าสู่ระบบการเพาะเลี้ยงสาหร่ายทะเล 5.3 ควรจัดการของเสียจากการเพาะเลี้ยงสาหร่ายทะเล วัสดุของเหลือใช้ และขยะอย่างถูกวิธีและถูกสุขลักษณะ 5.4 ไม่ให้สัตว์เลี้ยงเข้าไปในบริเวณที่มีกิจกรรมการเพาะเลี้ยงสาหร่ายทะเล 5.5 ควรดูแลรักษา อุปกรณ์ เครื่องมือให้สะอาดทุกครั้งหลังการใช้งาน
6. การเก็บเกี่ยว และการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวก่อนจำหน่าย	6.1 กรณีที่เกิดการปนเปื้อนระหว่างการเพาะเลี้ยง ต้องมีการตรวจคุณภาพสาหร่ายทะเลเพื่อให้มั่นใจว่าไม่พบโลหะหนักตกค้างและปริมาณจุลินทรีย์เกินปริมาณสูงสุดที่กำหนดในกฎหมาย หรือเกณฑ์มาตรฐานที่เกี่ยวข้อง 6.2 ควรมีวิธีการเก็บเกี่ยวสาหร่ายทะเลอย่างถูกสุขลักษณะ 6.3 ควรมีการทำความสะอาด กำจัดสิ่งปนเปื้อน และดูแลรักษาคุณภาพสาหร่ายทะเลหลังการเก็บเกี่ยวอย่างถูกสุขลักษณะ 6.4 กรณีสาหร่ายทะเลตากแห้ง บริเวณสำหรับใช้ตากสาหร่ายควรสะอาด และไม่ตากสาหร่ายบนพื้นโดยตรงเพื่อหลีกเลี่ยงการปนเปื้อน
7. ความรับผิดชอบต่อสังคม	7.1 ที่ตั้งฟาร์มไม่ควรกระทบการดำรงชีวิตหรือกิจกรรมของคนในท้องถิ่น 7.2 ควรมีหนังสือสัญญาการจ้างงาน 7.3 ควรจ้างลูกจ้างที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ 7.4 กรณีเป็นแรงงานต่างด้าวต้องมีหนังสือเดินทางที่ถูกต้องตามกฎหมาย และมีใบอนุญาตทำงาน 7.5 ต้องจัดสวัสดิการแก่ลูกจ้างอย่างเหมาะสมและเพียงพอ

รายการ	ข้อกำหนด
8. ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม	8.1 ควรใช้ต้นพันธุ์สาหร่ายทะเลที่ได้จากการเพาะเลี้ยง หากใช้ต้นพันธุ์ที่รวบรวมจากธรรมชาติควรเก็บรวบรวมด้วยความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม
	8.2 การเพาะเลี้ยงสาหร่ายทะเลชนิดพันธุ์ต่างถิ่น ต้องได้รับอนุญาตจากหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
	8.3 คุณภาพน้ำทิ้งจากบ่อเลี้ยงสาหร่ายทะเลต้องเป็นไปตามข้อกำหนดของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
9. การบันทึกข้อมูล	ควรบันทึกข้อมูลที่สำคัญในทุกขั้นตอนของการผลิต และบันทึกข้อมูลให้เป็นปัจจุบันเสมอ และจัดเก็บอย่างเป็นระบบ